

ڀڳت سنگھ ڪي ڦاسي

سنگيت ناٽڪ

شيخ اياز

ڪمپوزنگ : حميده ميربحر

ڊجيٽل ايڊيشن:

2017ع

سند سلامت ڪتاب گهر

'آزادي' مان انهيءَ خطرناڪ لفظ کي ڏنگين ليڪن ۾ و جهان ٿو،
جيئن ڪنهن و حشي جانور کي سڱن کان جهلبو آهي.

- هڪ يوناني ليکڪ

سند سلامت پاران :

سند سلامت **ڊجيٽل بوڪ ايڊيشن** سلسلي جو نئون ڪتاب ”**پڳت سنگھ کي قاسي**“ اوهان اڳيان حاضر آهي. هي ڪتاب نامياري شاعر، ليکڪ ۽ ڏاهي ذات ڌڻي شيخ اياز جو آزادي جي ڪردارن خاص ڪري پڳت سنگھ تي لکيل سنگيت ناٽڪ آهي.

حميده ميربحر لکي ٿي:

”جڏهن اسين شيخ اياز جي لکيل سنگيت ناٽڪ ”پڳت سنگھ کي قاسي“ تي نظر وجهون ٿا ته ان جا سڀ ڪردار ۽ خاص طور تي ناٽڪ جو مکيه ڪردار پڳت سنگھ، ان جي زندگي ۽ سندس سياسي ڪردار ڏاڍو سگهارو نظر اچي ٿو. اياز تمام خوبصورتيءَ سان تاريخ جي هن اڏول ڪردار پڳت سنگھ ۽ ان جي سائين جي آزادي ۽ وطن دوستيءَ جي جذبي ۽ سندن سامراج سان جوڙيل جنگ کي پنهنجي ذات ۽ ڏانءَ سان جنهن انداز ۾ چٽيو آهي اهو پڙهندڙن تي گهرو اثر ڇڏي ٿو.“

هي ڪتاب نيو فيلڊس پبليڪيشن، حيدرآباد پاران 1986ع ۾ ڇپايو ويو. ٿورائتا آهيون پيڻ حميده ميربحر جا جنهن ڪتاب ڪمپوز ڪري سند سلامت ڪتاب گهر ۾ پيش ڪرڻ لاءِ موڪليو.

محمد سليحان وساڻ
مينيجنگ ايڊيٽر (اعزازي)
سند سلامت ڊاٽ ڪام

sulemanwassan@gmail.com
www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

ڏيک ٻهريون

ڀڳت سنگھ

ويس ڌاري:

چندر شيڪر آزاد

ڪشوري لال

سڪديو

ڊاڪٽر گيا پرساد

راج گرو

سال: 1928

راوي

1921 _ 1922

جي عظيم عوامي تحريڪ کان پوءِ کانگريس به اڌ ٿي وئي آهي. فقط سوراڄ پارٽي گانڌيءَ جي آسپس سان جُوءِ وانگر چُري رهي آهي. ورلي ڪوئي عوامي جلسو ٿئي ٿو. قانون ساز ادارن کان ٻاهر ڪا ئي سياسي چر پر نه رهي آهي. اڪثر انقلابي جيلن ۾ آهن. ساري هندستان تي نراسائي چانيل آهي. بمبئيءَ، ڪلڪتي ۽ ڪانپور ۾ مزدورن زبردست هڙتالون ڪيون، جن ٻاهرين دنيا جو ڌيان ته ڇڪايو، ليڪن ديس ۾ ڪا ئي هلچل پيدا نه ٿي. انهيءَ مايوسيءَ جي فضا ۾ ڪُجهه انقلابي نوجوانن دهشت انگيزيءَ کي ئي سياسي نجات جو ذريعو سمجهيو آهي.

وايو منجل

[لاهور ۾ هڪ ته خانو، رات جو وڳڙو آهي؛ تهه خاني ۾ چوڌاري چار لالئين پري رهيا آهن. ديوارن تي هندستان جو نقشو ۽ جهانسي راڻيءَ، ٽيپوسلطان، تانتيا ٽوپي ۽ نانا صاحب جون فرير ٿيل تصويرون لڳل آهن. وچ تي هڪ ميز پئي آهي، جنهن جي هڪ پاسي ڀڳت سنگھ، ڪشوري لال ۽ ڊاڪٽر گيا پرساد ويٺا آهن ۽ ٻئي پاسي چندر شيڪر آزاد، سُڪديو ۽ راج گرو ويٺا آهن. ميز تي ڇهه بر گولا رکيل آهن، جي تهه خاني ۾ لڪل ڪارخاني ۾ تيار ڪيا ويا آهن. هڪ اخبار به ميز تي پئي آهي، جنهن جي پهرئين صفحي تي ڪارين حاشين ۾ لالا لجپت راءِ جي موت جي خبر ڇپيل آهي.]

ڀڳت سنگھ : هي ديس سڄو ئي اوڳو آ،

مَنُ روڳي اُن جو موڳو آ،
هر گيانُ اُنهيءَ جو گيڙو آ،
۽ رات مٿان جو ٿيڙو آ،
تنهن ڏانهن اُڀو ترشول ڪري
ٿو واريءَ تي وٿراڳ نري _
هر تياڳُ اُنهيءَ جو روڳي آ،
هر جاڳُ اُنهيءَ جي جوئي آ،
هر لاڳُ اُنهيءَ جي لوني آ،
جا ڳالهه ڪري ٿو ڳوڙهي آ،
پر پرڪ ته مت جي موڙهي آ،
جا ڏند ڪٿا آ، ڏاهي آ،
جڻ ڪا شيءَ چوهي چاهي آ،
جا ڪُٽري وينو مَنَ مَنَ ۾ _
هي پڻ پڻ جوڳي بَنَ بَنَ ۾،
۽ پڇي پڇوتي واتن جي،
هر وقت جَتائون جاتن تي!

سَندُورِ لَلائَن تي لائي،
 ۽ ڪُوڙا ڪيرت ورجائي،
 هُو تڪيا تيرت پيئن ٿا،
 ۽ وَر ور من تان ميئن ٿا،
 جو ڏک اُمٽُ آ ڌرتيءَ تي،
 ۽ ڳورو ڳٽُ آ ڌرتيءَ تي،
 ڪنهن ڏورانهين جو ڏسُ ڏئي،
 هو پنهنجي پيڙ وَسارن ٿا؛
 ڪي گهر _ گهنگر ۾ گهارن ٿا،
 ۽ پوڻيون پُستڪ پيئن ٿا،
 ڪنهن جهوني وهه تي جيئن ٿا،
 ۽ اُجري مَن کي لوئن ٿا،
 پر هر هر ڏاڳا ڏوئن ٿا؛
 ڪي جيءَ وجهن ٿا جاڙن ۾،
 ۽ جهاڳي پنڌ پهاڙن ۾،
 ٿا شَرڏا سان ڪيلاش ڏسن،
 ۽ اُچِ مٿان آڪاش ڏسن؛
 ڪن اُونو ڪنچن چنگا جو،
 ڪن جمنا جو، ڪن گنگا جو،
 ڪي ڏس تہ قواليون ڳائڻ ٿا،
 ۽ پيرن تي پڙ پائڻ ٿا،
 ٿا داتا جي درٻار وَجن،
 ۽ پيرو پنهنجو ڪوٺَ پيچن،
 ڪي امرتسر واجهائڻ ٿا،
 ڪُرُ واڻيءَ جا ڳُڻ ڳائڻ ٿا؛
 ڇا ڪيچڙ ڪيڙا ڪيڙا آ!
 جا ديس سڄي جي پيڙا آ،

ڪنهن سوچي آ ڪنهن ڄاڻي آ؟
 ڪنهن اُن ۾ جهاتي پاتي آ؟
 هر جيءُ جڏهن آهي جُڻ ۾،
 انگريز بهادر جي پُڻ ۾،
 هي راءِ بهادر ها ها ها!
 هي خان بهادر آ ها ها!
 هي ويهي روز فرنگيءَ سان،
 سڀ ڪارا پوري پنگيءَ سان،
 ڪي ٺاهه نڳيءَ جا ٺاهن ٿا،
 ڇا سوچن ٿا، ڇا چاهن ٿا،
 سَوَ نٿ ڪري هي نوگيٽڙا،
 قانون اُنهن جا ڪوريٽڙا،
 جي پنهنجا جَار وڃائن ٿا،
 ۽ ديس سڄو ڦاسائن ٿا،
 ڪنهن ڪُوڙي تاجيءَ پيئي ۾،
 هر ماڻهوءَ جو مَن مَڪِ جيان _
 ۽ هر ڪو انڌيءَ اک جيان
 جڻ پنهنجو چارو ڄاڻي ٿو،
 سا لٺ سهارو ڄاڻي ٿي،
 سا لٺ پڇي ٿي لوءِ نڌڙيون؛
 هي ڪوپريون جنهن وقت مڙيون
 وهنوار ٿيا تنهن ويڇي جا،
 تنهن جڙڻو اڳي پيڇي جا،
 جو پُونءِ سڄي پنيلائي ٿو،
 ۽ ويڙهيڇا ويڙهائي ٿو،
 جا ڪَسُ چڙهي وئي ڪارڻ تي،
 هر ويڙهوءَ جي ويچارڻ تي،

سا ڪيئن لهي سا ڪيئن لهي؟
هي ڏانڊو ڏانچو ڪيئن ڊهي؟
ڪيئن جيءَ سَمُورا جهونجهڙيون؟

هر پَنڌ مُري جي موج ڏني،
هر سوچ اجائي لوچ ڏني،

ڊاڪٽر گيا پرساد:

هر شنڪر شنيہ ڳولي ٿو،
ڪو اُن ۾ اَلو ٻولي ٿو،
تا گيانِي گها تا بڙ ڳولن،
۽ ترڪڻ وارا تڙ ڳولن،
۽ اِنٽِ ڪال تي سوچن ٿا
پر ڪونه حال تي سوچن ٿا!
ڪو گوتم آ، ڪو گانڌي آ،
پر ديس مٿان جا آنڌي آ
سا ڪيئن تري ڪنهن ڪونه چيو!
ڪيئن جوت ٻري ڪنهن ڪونه چيو!
آ ڪيڏي پيڙ ڪُويچن جي،
تن پوسي جهڙن پيچن جي،
جي منتر چار اُچارن ٿا
۽ چوري چاڪ نهاري ٿا،
تا اهڙا اَوءِ نا ڏس ڏين
جي گهاو وڃي ناسور ٿين!
اُچُ تن جي پورن پنڌن کي،
۽ تن جي گفَ - گرڻن کي
ڪو ڏانڊُ مڇايون ڏير ڪري!
ڪيئن راوڻ جهڙي رات تري

آ باک وڃي بنواس وتو!
 هن ڪُنڀ ڪرڻ جو ناه پتو
 ڇا ننڊ نه ان جي ٿڌي آ؟
 ڇا باک ڪڏهن به نه ڦٽي آ؟
 مون ان تي هر هر سوچيو آ
 ۽ روز لھو ۽ ڀر لوچيو آ!
 ھٿ گھر گھر ڻنگھڻ جيئن ٿا،
 ۽ ماڻھو جو رت پيئن ٿا،
 ٿا پڳ پڳ ڪارا نانگ پلن،
 ۽ ھيڏا سارا نانگ پلن،
 پر تن تي جي ڪو وار ڪري
 ۽ وھ تي اٿياچار ڪري
 ھو جنم جنم اپراڌي آ!
 ڪئن ديس سڄي چُپ ساڌي آ!
 آ ڪيڏي برف ھمال ۾ تي،
 ڪئن چئجي سا ڪنھن وقت رجي؟
 او شال! گھڻا گھنگھور اُٿي
 ۽ اُڀري زوران زور اُٿي،
 او شال! تڪا طوفان اچن
 ۽ گاج ڪري گھمسان اچن،
 ۽ ڏول گريءَ کي ڌڌڪائن،
 ۽ گوري شڪر کي گھائن،
 ۽ چوھ چڻ کي ڪيرائن،
 ۽ ڦرندي ڦرندي ڦيرائن
 ڪنھن وقت اڻاسيءَ ڌرتيءَ کي،
 هن پوريءَ ناسيءَ ڌرتيءَ کي،
 ۽ ان جا سارا ٿاڪ ٿڌي،

شل تارن تائين برف اُڏي،
۽ ساري ڌرتي ڏونڌاڙي
هي جهڙو نا وڻ سڀ جهونجهاڙي!
شل آڪيرن جي اوت ڊهي،
۽ گهه ۾ هرڪو جيءُ ڪهي!
هي گهاگهرا، گندڪ پاڳ مٽي
۽ گنگا جمنا سرسوتي
سڀ جيسين تارئون تار وهن،
۽ گرجي ساگر طرف ڪهن،
۽ جيسين هيڏي برف رجي،
اڄ تيسين ڪو طوفان ٿجي!
گهمسان ضروري آ يارو!

[چندر سيکر آزاد هٿ ۾
بر گولو جهلي ڪجهه سوچي رهيو آهي
سڪديو هن ڏانهن ڏسي ٿو]

هي آهي ديس پوانِي جو

سڪديو:

ٿو تاتي خون جواني جو
ڪو اهڙو لايو ٿي سيڪر،
جو خون سجايو ٿي شيڪر!

[چندر شڪر پنهنجي هٿ ۾
بر گولي ڏانهن ڏسي]

چندر شڪر: هي مُڪتي آ، هي ڀڳتي آ،

هي بر گولو سا شڪتي آ،
جا ناهي ڪنهن جڳ تپ ۾،
هي بر گولو منهنجي لپ ۾،
سو ڏُشٽ اُڏائي سگهندو آ،
سو راوڻ گهائي سگهندو آ،
ڪو ڏُشٽ انهيءَ جو مٿ ناهي۔
هُن پوري ٻاڻوءَ وٽ چاهي؟
هڪ ڪُوڙو ڍونگ آهڻسا جو
جو ڪنهن کي ڪونه ڪندو آجو!
تو مَن مَن کي ميوڙ سڏي
پرتاب ويو ڪنهن ديس لڏي!
ٿي، جيسين هرڪو شيوا جي!
هيءَ پونءِ نه ٿيڻي آجي!
اڄ وڙهڻو آ، اڄ ورهڻو آ
جي جيءَ جڏي سان وڙهڻو آ
ڪا منزل مُور نه ملڻي آ۔
هيءَ ڌرتي نيٺ ته ڪلڻي آ،
هي لڙڪ لهوءَ جا جهوليءَ ۾
هي پت پت پنهنجي ٻوليءَ ۾
هي آنا ڪاٺي ڪارج ۾
۽ هر حيراني ڪارج ۾،
هڪ بر اُڏائي سگهندو آ
سو مقصد پائي سگهندو آ

جو پوڙهي جهُور سياست جي
هِنَ آلي نُر سياست جي
سَوَ سالن مُور نَه پاتو آ_
اڄ ماڻهو ماڻهو باتو آ،
هي بمر دماڪي سان ڦاٽي
ڪنهن ورلي واکي سان ڦاٽي
هر تارُونءَ کي تڙڦائيندو،
۽ اُپري هرڪو ڳائيندو،
ڪي گيت اُنوڪا ڌرتيءَ جا،
۽ ڪنڊو جوڪا ڌرتيءَ جا،
۽ آزاديءَ جي سَنَ هُڻي،
هر ڏيهي ٿيندو ڏيهه ڏئي،
هِنَ بمر گولي سان بربادي
ٿي اوري آڻي آزادي _
ٿا ويري هر هر هنسا ڪن
۽ پنهنجا ڏيهي سنسا ڪن،
چي: "ڪنهن جي هتيا ناه چڱي"
ڄڻ پنهنجي هتيا آه چڱي!
ڪله لالا لجپت راءِ مٿو،
ڇا مٿيا وارو مٿس هُڻو!
هي تنهن لئه هر هر روئن ٿا
۽ روئي ڏک کي ڏوئن ٿا؛
هي گورا ته ته تهڪ ڏئي،
ٿا رات گذارن مڏ مئي
۽ رمپا سمپا ناچ ڪري،
۽ وسڪيءَ جهرمر جام پري
ٿي ڳهرا ڳٽ ڳٽ پيئن ٿا،

۽ ڇو ٻارن وانگر جيئن ٿا،
 ۽ ڳائڻ ٿا، "اي برطانيا!
 گر راج سدا اي برطانيا!
 تون چوئين تي " افسوس اسان
 ٿا ڳايون ساڳيا گيت اڃان،
 هو گيت منوهر مرليءَ جا
 ڪنهن گوالي جا، ڪنهن گوپيءَ جا،
 ۽ برندا بن ۾ گهاريون ٿا،
 ڪنهن وقت آيوڌيا ساريون ٿا،
 ۽ رام راج لاءِ وسڪون ٿا
 ۽ سامراج کان ڪسڪون ٿا،
 ڪنهن جمنا تڙ تي جهولن ۾
 جڻ ڦٽ لڏڻ ٿا ڦولن ۾ -
 ۽ پنهنجا مسلم ڀائر پڻ،
 ٿي ڏهڪائي ساڳي ڏاڻڻ،
 هو پنهنجي لاءِ نه لوچن ٿا
 ايران عرب جو سوچن ٿا،
 تن لاءِ سنوسي سُوڊاني،
 ڪو ابدالي، ڪو افغاني،
 ڪا جُونِي جڻت ناهي ٿو،
 پوءِ هرڪو تنهن ڏي ڪاهي ٿو،
 ۽ ڪنڌ لٽاري ٽيپوءِ جو،
 ۽ رت لٽاري ٽيپوءِ جو،
 ٿو پهچي خياليءَ دنيا ۾.
 ڪنهن ڀوليءَ ڀاليءَ دنيا ۾ -
 اڄ سڀئي گڏجي قول ڪريون،
 بس سڀ ڪُجهه ڊانواڊول ڪريون،

جئن درياهن جان رت وھي،
 ڪو وھم نہ ريلي منجھ رھي،
 ھي ديس نماڻي رڍ جيان،
 جئ آھي ساڻي رڍ جيان،
 ۽ ان جي چئني طرف بگھڙ،
 ھي چيرٺ ڦاڙن ۾ سڀ پڙ،
 ھر وقت اُٺر سان اڀرن ٿا،
 ڇا اُوچي ڪَر سان اڀرن ٿا،
 اُڄ اُٿڻو آھي شينھن جيان،
 ڪنھن آنديءَ آندل مينھن جيان،
 ۽ ٻوڙان ٻوڙ اُسھڻو آ،
 ھا تابتو توڙ اُسھڻو آ،
 ۽ گولن سان گھمسان ڪري،
 ۽ لاشن سان ميدان پري،
 اُڄ ماري ماري ورڻو آ،
 ۽ ڏاڍا ڌاري ورڻو آ _
 ڪا پيڪ نہ آھي آزادي،
 جي ڪوئي چاھي آزادي،
 ھو مُور نہ سوچي ڪانديءَ جو،
 اي يارو! نياپو گانديءَ جو
 اڄ آپگھات کان بدتر آ،
 جا نند اسان جي گھر گھر آ،
 ھي ٻم اُڏائي ويڻو آ
 ھي ٻم اُڏائي ويڻو آ.

[راج ڳرو، جو سڀني کي
خاموشيءَ سان ٻڌي رهيو هو ڇهه ميٽ بتيون
جلائي ميز تي رکي ٿو ۽ هر ڪوئي پنهنجي
ڪرائي ميٽ بتيءَ مٿان جهلي آزاديءَ جي قوت
کي پرکي ٿو. چوڌاري گوشت جي سٽڙ جي پوءِ
اچي ٿي. جڏهن ميٽ بتيون وسامي وڃن ٿيون، تڏهن
هرڪو پنهنجي ڪرائيءَ تي ڦٽ کي چمي ٿو ۽ پوءِ
سڀئي ميز تان اُٿي تهه خاني جي دروازي ڏانهن وڌن
ٿا. ڪشوري لال هڪ گيت ڳائي ٿو ۽ ٻيا هن کي تال وٺائن ٿا]

ڪشوري لال: منهنجو من ٻيءَ ڳولا ۾

منهنجو من ٻيءَ ڳولا ۾
تو جا تاتي دُوارڪا،
مون لئه سا ايسارڪا؛
منهنجو من ٻيءَ ڳولا ۾.

ديس سڄو ئي سنگهريون،
جن کان آجو مان نه تون؛
منهنجو من ٻيءَ ڳولا ۾.

ازاديءَ جو آستان،
ڪارو پاڻي انڊمان؛
منهنجو من ٻيءَ ڳولا ۾.
(پردو ڪري ٿو)

ڏيک ٻيو

ويس ڌاري: ڀڳت سنگھ

سڪديو

راج گرو

سال: اپريل 1931

راوي

مرڪزي اسيمبليءَ ۾ بم ڦاٽا ۽ ڀڳت سنگھ ۽ هن جو هڪ ساٿي گرفتار ڪيا ويا. ٻنهي دليريءَ سان پنهنجي ذميواري قبول ڪئي ۽ کين جنم ٿيپ ڏني وئي. ڪجهه عرصي کان پوءِ پوليس لاهور ۾ انهيءَ ته خانجي جو پتو لڳايو، جتي بم ٺاهيا ويندا هئا. سڪديو، ڪشوري لال ۽ ٻيا ڪيترائي انقلابي گرفتار ڪيا ويا، جن مان جڻ گوپال ۽ هنسراج ووهرا باس ڏني ۽ پوءِ بهار، اترپريش ۽ پنجاب مان ڪيئي گرفتاريون ڪيون ويون، ڪي انقلابي زير زمين هليا ويا. ڀڳت سنگھ سميت گرفتار ٿيلن تي اسپيشل ٽربيونل اڳيان 1929 ۾ لاهور سازش وارو ڪيس هلايو ويو. 1930 ۾ عدالت جوابدارن، انهن جي وڪيلن ۽ بچاءَ جي شاهدن جي غير موجودگيءَ ۾ جڙتو ڪاروائي ڪئي ۽ ڀڳت سنگھ، سڪديو ۽ راج گروءَ کي موت جي سزا ڏني، ڪن کي جنم ٿيپ ڏئي ڪاري پاڻيءَ موڪليو ويو ۽ ڪن کي ڇڏي ڏنو.

اڄ صبح جو چئين بجي ڀڳت سنگھ ۽ هن جي ٻن ساٿين کي ڦاسي اچڻي آهي. هن وقت ڀڳت سنگھ جي عمر چوويهه سال آهي.

وايو منجل

[لاهور سينٽرل جيل ۾ ڦاسيءَ وارن قيدين جي ڪوليءَ رات جا 3 وڳا آهن. ڪوليءَ جي ڇت ۾ هڪ بجليءَ جي بتي پري رهي آهي. سڪڊيو اڳيان گيتا ٻوٽيل رکي آهي. ڀڳت سنگھ ڇپ ڇپ ڪجهه سوچي رهيو آهي. ۽ راج گرو اڪيون ٻوٽي جاڳي رهيو آهي. ڀڳت سنگھ اُٿي ڪوليءَ جي لوهي جهنگلي ڏانهن اچي ٿو ۽ ٻاهر اوندھ ۾ ڏسي ٿو. سڪڊيو به هن جي پراسان بيهي ٿو.]

[پريان ڪوئي جيل

جو سپاهي ڳائي

رهيو آهي]

اڇ! رات لڙي آهي

آ پٺت پري پنهنجو

تقدير ڪڙي آهي.

هيءَ ويل وڇوڙي جي

ڪيڏي نه ڪڙي آهي!

اڇ! رات لڙي آهي!

سڪڊيو(ڀاڻ ڪي)

هيءَ لوءِ هميشه لاءِ ڇڏڻ،

گهر ٻار ڇڏڻ سنسار ڇڏڻ،

بي موت مرڻ، واپس نه ورتڻ،

۽ ڏورانهين کان ڪونه ڏرڻ،

ڪيڏو نه اٿائو سڀنيو آ!

ڪيڏو نه سڻائو سڀنو آ!
هو واهيري جي وير اڱڻ،
۽ چُون چُون چُون چُون سائو وڻ
۽ مڌم لات ڏيائيءَ جي،
۽ چيلھ تي چندن _ واسُ وني،
جنهن چمپا ڪاريءَ چوتيءَ ۾
۽ هٿ ٽٽي تي روئيءَ ۾
هو پُستڪ منهنجي جهوليءَ ۾
ڪي ٻول سُريليءَ ٻوليءَ ۾
۽ جاپُ جُڳن جي واڻيءَ جو،
ڪنهن ڪويل ڪنڻ ڪهاڻيءَ جو _
اڌ رات هندورو ميرن جو،
هو سرهو ساٿ سريرن جو،
۽ ڪومل نند _ ٺهارن جو،
بن پياس بُجھايل پيارن جو _
اڄ هرشيءَ مون سان مرڻي آ،
هيءَ سار سڳند نه ورڻي آ.

پڳت سنگھ ڏانهن

ڏسي ٿو

اڄ ديس اُجهامي ويو آهي،
سو سُپنو ڪامي ويو آهي،
جنهن ڪالهه ڳلا گرميا ها،
۽ من من مڇ پڇايا ها؛
ڪلهه ٺٺ ٺٺ ٺٺ ٺٺ ٺٺ ٺٺ ٺٺ ٺٺ ٺٺ ٺٺ
ڇا ڌارين لاءِ ڌڪار هئي!
اڄ مان مڙهيءَ ۾ ڀُٽڪ نه آ،
ڪنجهڪار نه آ ڪا ڪُٽڪ نه آ،
ڄڻ سارو ديس مري ويو آ!
اڄ منهنجو ڏڏ ڌري پيو آ،
مان هيٺون هاري سوچيان ٿو
هي جيون واري سوچيان ٿو؛
مون ڇا لئه جان گنوائِي آ؟
ڇا منهنجي پيٽ اڃائي آ؟

[راج گرو اڪيون پٽي

سڪديو ڏانهن ڏسي،

پڳت سنگھ ڏانهن ڏسي ٿو]

پڳت سنگھ (سڪديو کي گهريندي):

جي ڪوئي چاهي آزادي

ڪا چوري ناهي آزادي

جو ڳهندو هو ڳهه ڳرنديءَ کي!
هيءَ اڻ سرندي هر سرنديءَ کي
من تان ميساريندي آهي،
۽ اڀري ڌاريندي آهي
اوچا ڪوٽ غلاميءَ وارا،
انساني آزادي پيارا!
سر جي سٺ سوا ڪُجهه ناهي،
ڇو جو ڪوبه ڳتيءَ جئن ناهي
جي توکي آزادي ڏيندو،
تو کي حاصل ڪُجهه به نه ٿيندو،
دير نه لڳندي اڙجي ويندين،
زنجيرن ۾ جڙجي ويندين.

ڪجهه وقت تبيءَ ۾
اچي وڃي ٿو ۽ پوءِ
منهن مٿي ڪري چوي ٿو]

جو جهٽ پٽ مڻڪو ساسيءَ جو
جو توڙي جهٽڪو ڦاسيءَ جو
۽ لاش هوا ۾ لوڏي ٿو،
سو هن ڌرتيءَ کي ڏوڏي ٿو،
ڪجهه صدين لاءِ پونچال جيان _
هي پنهنجو موت سوال جيان
ڪنهن وقت ته اڀري اچڻو آ _
سو مڏاڳي پو پڇڻو آ،

جو لهڪي سڀ کي لال ڪري،
۽ جنهن سان ٻر ٻر ديس ٻري۔
هر ماڻهو رک نه ٿيڻو آ
جيون جي جڪ نه ٿيڻو آ،
ڪو صديون وڙهندو رهندو آ
۽ رت ۾ رڙهندو رهندو آ
اُن منزل ڏانهن حياتيءَ ۾
جا پاتي هئي هن جهاتيءَ ۾،
۽ جئن جئن وقت گذرندو آ،
هُو اڳ کان اڳرو ورنڊو آ،
ڪي ماڻهو آهن ڳاڻ ٻڌيا،
تو اري جن کي موت مڙيا،
تاريخ اندر هُو ڌرڪن ٿا،
ڪجهه وقت اُجهامي پڙڪن ٿا،
هن ڀنءِ تي پڻ پڻ ٿي،
ڪنهن وقت اڃانڪ پرگهت ٿي،
هُو پنهنجو ٻارڻ ٻارن ٿا،
۽ ڳت ڳچين جا ڳارن ٿا.

سڪديو جي ڪلهي تي
هٿ رکي ٿو]

ڇا تنهنجي پيٽ اچائي آ؟
تو جيڪا چڻنگ لڳائي آ،
ڪو مڇ انهيءَ مان مڇڻو آ،

سو ڏينهن اڳي پو اچڻو آ
جو جر جون اُپ اڏارون ٿي
۽ لُنءُ لُنءُ جون للڪارون ٿي،
اُنڀاءُ مٿان اُپري ايندو،
۽ ان کان آجو ٿي ويندو،
بي ماڻهو ڪهڙي ڪپ ڪٽي!
تو واڍيون گرم ساڻ وٽي
تن ۾ ڪا چڪ چڙهي آ،
هيءَ تنهنجي پيٽ سڄائي آ

[راج گرو پٽ تان اٿي
سڪديو ڏانهن اچي ٿو]:

هيءَ ڪهڙي پو جي پُٺ پُٺ آ؟
هيءَ تو ۾ ڇا جي اُٺ ٿڻ آ؟
مَن مورڪ توکي ٿو ڊاهي _

راج گرو:

[منهن مٿي ڪري
تارن پري آڪاس
ڏانهن ڏسي ٿو]

آڪاس ته ڪوئي وڻ آهي
۽ ان جا پن ستارن جان

تا تَمڪن جهمڪن دُور مٿان
۽ جيون اُنيو آه ائين
ڪو چُرندر پُرندڙ جيت جئين
چوٽيءَ تي پوئين پَن مٿان
(آ جنهن ۾ جڙ جي سگهه اڃان)
پاتار ڏسي ڀولار ڏسي
سو ٿم ٿم ڪارونپار ڏسي
آهر شيءِ جنهن جي گهيري ۾
ڪنهن آڏي جوت انڌيري ۾۔
ها، ان ۾ سڀ اڻناسي آ،
هي ڦاسي، ڪنهن کي ڦاسي آ؟

ڀڳت سنگھ ڏانهن
ڏسي وري آڪاس ڏانهن
ڏسي ٿو]

وه واه پُنيءَ جا پويان پل!
تا تڙڳن ڪيڏا نيلا ڪنول
اڄ جهونجهڪڙي جي جهرڙي ۾!
ڪا مُونجهه نه آهي مرڻي ۾؛
آ ڪيڏي هُٻَ هوائن ۾،
آ ڪيڏو ٿور فضاءن ۾،
جڻ نيل۔ گگن جي ٻارن ۾،
رابيل تڙن ٿا تارن ۾،
هيءَ هير۔ لَهڪ، هي ماڪ مَهڪ،

هيءَ چاندوڪيءَ جي چند چَهڪ،
۽ پنڇين جا ڦلوارين تي
هي پويان سُپنا تارين تي!
هي سڀ ڪُجهه مون ۾ رهڻو آ
۽ مون سان ڪهه ۾ ڪهڻو آ،
ها، مون ۾ سڀ ابناسي آ
هيءَ ڦاسي ڪنهن کي ڦاسي آ؟

[ڪنجيءَ ڦرڻ جو آواز
ٿئي ٿو، سپاهي کوليءَ جو ڪلف
لاهي دروازو کولن ٿا ۽ تنهي
کي ڦاسي گهاٽ ڏانهن وٺي
وڃن ٿا]

سڪديو:
هي نيٺ نهارا ويندن جا،
هي ترندا تارا ويندن جا،
ٿا چُهڻن سڀ کي چوڄ منجهان،
ڪا مُرڪ اکين ۾ آڻن ٿا،
۽ پويون پيرو ماڻن ٿا.

هن ساري سونهن۔ سمندر کي
۽ جيون جي جل مندر کي.

[پڳت سنگھ ڏانهن آڏي اک
سان ڏسي ٿو، ٻنهي جون اکيون
ملن ٿيون ته سڪڙيو اکيون جهڪائي
چڙهي ٿو]

پڳت سنگھ:
جڻ جڻي جنم ڀومي!
(ڏاڍيان ڳائي ٿو)
جڻ جڻي جنم ڀومي

[راج گرو پڳت سنگھ کي
سُر وٺائي ٿو ۽ ڪجهه دير
کان پوءِ سڪڙيو به هنن سان
ڳائڻ ۾ شامل ٿي وڃي ٿو]

۽ ٽيئي گڏجي ڳائيندا ڦاسي گهاٽ
ڏانهن وڃن ٿا]

جڻ جڻي جنم ڀومي!
تنهنجيءَ گود امرتا آچي،
مٽيءَ کي مريادا آچي،
تنهنجي لاءِ مري مون ماما،
جنم جنم جا مارڳ پاتا،
جڻ جڻ جڻي جڻ جڻ جيڃي!
جڻ جڻ ڌرتي، جڻ جڻ ڌرتي!
جڻ جڻي جنم ڀومي!

(پردو ڪري ٿو)